

Schrammel Imre

A Magyar Művészeti Akadémia Elméleti Tagozatának feladatairól

■ Az MMA Elméleti Tagozata konferenciát tartott a művészetek és a művészetelméletek aktuális kérdéseiről. Előadásomban azt vázoltam, hogy a konferencia aligha adhat választ a valóban időszerű problémákra, ellenben kötetlen, klubszerű beszélgetések fontosak lennének a tagozatok képviselői között. Különösen kíváncsi lennék az Elméleti Tagozat képviselőinek véleményére a különböző műfajok megítéléséről, kivált az iparművészeti szakmák értékeléséről. A konferencián előadott témákat nem tartom lényegesnek ebben az időszakban, mert sokkal fontosabb eseményekre kellene választ találnunk.

A gondot abban látom, hogy a köztestületté válás időszakában az MMA megalapításakor megfogalmazott fő gondolatok nem kerültek át a gyakorlatba, mert az Akadémia a szervezeti életre és az akadémiai törvények előírásainak megfelelő tagozati felállásra koncentrált. Ez a folyamat az elmúlt hat évben zajlott. Ugyanebben az időszakban alakult ki az Európai Unió legnagyobb válsága. Ez a migrációs válsággal kezdődött, és olyan ellentétet eredményezett a tagországok között, amelyek akár az EU szétesését is jelenthetik. Természetesen nem engedhetjük meg magunknak, hogy erre ne reagáljunk.

Az európai válság a kultúra válságát is magával hozta, és ennek alapos és részletes feltárását meg kell tennünk, mielőtt bármilyen stratégiai tervet készítünk. Ezt látom a fő feladatnak! Mivel rendkívül bonyolult és ellentmondásos témáról van szó, nem hiszem, hogy bárki is közülünk világos válaszokat tudna adni a tennivalók fontossági sorrendjére.

A kollektív bölcsességben látom a megoldáshoz vezető út első lépéseit. Le kell ülni egymással a tagozatok képviselőinek, és fel kell vetni a műfajukban jelentkező aktuális problémákat, hogy kirajzolódjék az a pár fontos, közös pont, ahonnan elindulhatunk. A felvetődött témákról azután tarthatunk konferenciát, kerekasztal-megbeszélést, írásban rögzített vitákat stb.

Néhány tünetet megemlítek, melyeket fontosnak látok megvitatni.

Az Akadémia kikiáltása két, egymást követő alkalommal történt. 1991. december 2-án összeültünk írók, zeneszerek, képzőművészek, építészek, iparművészek, hogy megalapítsuk a Magyar Tudományos Akadémia művészeti részlegét. Ekkor még autonóm részként képzeltük el, melyet később, az új akadémiai törvény ismeretében változtathatunk meg. Bozzay Attila, Csoóri Sándor, Cseres Tibor, Balassa Sándor, Szokolay Sándor, Supka Manna, Makovecz Imre, Finta József, Somogyi József, Gerzson Pál, Gyurkovics Tibor, Zelnik József, Szakonyi Károly és én lennénk az alapítók.

A Magyar Tudományos Akadémia elnökével erről már 1991 tavasza óta tárgyaltak az írók. Az alapító tervezet szövegét azután Csoóri Sándor és Cseres Tibor vitte Kosáry Domokos elnökhöz azzal, hogy pozitív válasz esetén megfogalmazzuk a végleges változatot.

1992. január 31-én ültünk össze ismét, Kosáry Domokos válaszára várva. Mivel ő nem fogadta el a tervezetünket, Makovecz Imre javaslatára megalapítottuk az önálló Magyar Művészeti Akadémiát. Megfogalmaztuk az alapszabályt, s rövidesen megkezdtük a működésünket. Ezen az ülésen Somogyi József, Gerzson Pál, Páskándy Géza, Cseres Tibor, Hernádi Gyula, Bertha Bulcsú, Szakonyi Károly, Balassa Sándor, Finta József, Makovecz Imre, Zelnik József és én voltunk jelen. Ezután egészítettük ki tagságunkat az egyesületi törvényben előírt létszámra. Ez dióhéjban a megalakulásunk története.

Az első tárgyalásoktól kezdve abból az elvből indultunk ki, hogy a művészeti terület széttagoaltságát szüntessük meg, és a különböző műfajok legjobb alkotóit gyűjtjük közös fedél alá. Teljesen világos volt előttünk, hogy a művészeti területek atomizálódása, ami a kezdetektől az állampárt kultúrpolitikájának a lényege volt, belterjesítő tette az egyes műfajokat. Ezen csak a művészeti ágak párbeszéde, egymásra hatása segíthet. Örültünk volna, ha az eredeti terv a Magyar Tudományos Akadémián belül valósul meg, mert a korszerű tudományok közvetlen

megismerése, hatásuk a művészetekre az egész XX. század művészetét meghatározta. Ez a szándék sajnos megfeneklett, így csak a művészeti műfajok megtermékenyítő hatását, a különböző művészetek egymást inspiráló párbeszédét gondolhattuk elsőrendű fontosságúnak.

Az alapító gondolat azután nagyon gyümölcsöző akadémiai életet eredményezett, és a huszonnégy év alatt halatlanul izgalmas beszélgetések, viták, előadások, közös akciók jellemezték heti rendszerességgel megtartott találkozóinkat. Az idősebb generáció legrangosabb képviselői ültek egy asztalnál a fiatalabb nemzedék tagjaival, így közvetlen ismeretséget köthettünk csupán hírből ismert, elismert művészekkel. Ez több szempontból is fontosnak bizonyult, így ugyanis oldódott az a generációk közötti vákuum, amely a II. világháború előtti-alatti korosztályt elválasztotta a háború után feltörekvő nemzedékektől. Sőt, itt még ezen belül is a régi és az új tanterv évfjaraik más műveltségű generációkká váltak.

Az akadémiai alakulás még egy fontos szempontot világított rá. Amikor ugyanis az alapítók további jeles művészeket kértek fel belépésre, többen is pozitívan válaszoltak, de rövid időn belül vissza is vonták a jelentkezésüket. Fokozatosan kirajzolódott, hogy a művészeti életben két csoport felfogása különböztethető meg: azoké, akik csak a Nyugatról hozott mintákhoz igazodtak és azoké, akik a hazai gyökerekből építkeztek. Később ez élesen szétvált az évek folyamán.

Tehát mi a megoldás, hogy ne csak a tagozatok belső ügyeivel foglalkozunk, hanem az Akadémia legfőbb feladatára koncentráljunk? A generációk elszakadása egymástól látványosan felgyorsult. Ennek több oka is lehet, most mindössze egyet említek, a számítógép és az internet megjelenését. A fiatalabb nemzedék szédületes gyorsasággal tanulta és tanulja meg az ugyanilyen szélsőseben fejlődő számítógépes, internetes világot, és azon belül is tovább tagozódnak az évfjaraik. Ennek nem csupán a valós életben jelentkeznek az ellentmondásai, hanem a művészetek területén is. Sőt, ez másként fest a vizuális műfajok területén, mint a zenében, az irodalomban vagy az építészetben. A vizuális műfajok mindegyike látványosan átalakult a digitális képi közlés megjelenésével, és iparágak szűntek meg, míg mások átalakultak, sőt soha nem látott, új ipari létesítmények születtek.

Jelentkezett egy másik probléma is, az, hogy a kamaszok a felnőtté válás nehézségeit a virtuális világban ismerik meg, amitől függővé válnak. Amikor azután találkoznak a valós világgal, elvesztik a talajt a lábuk alól.

A másik feltűnő jelenség a múlt és a közelmúlt értékeinek figyelmen kívül hagyása. Ez a művészetek területén

azzal jár, hogy a hagyományos művészeti eredményeket nem ismerik, és ugyanúgy elévültnek tekintik, mint az öreg használati tárgyakat. Holott a művészet jellemzője éppen az, hogy nem évül el: nem eldobható kultúra.

Külön kiemelem az iparművészetek problémáit. Az iparművészeti termékek megítélése önmagában is bonyolult. Létrejöttük a mérnöki és művészeti megközelítésből érthető meg. A racionális mérhető, ellenőrizhető, a szubjektív viszont csak megbecsülhető tervezés eredményeképpen születik. Maga a művelet szakterületenként más és más, de bármelyikben az ipari sorozatgyártástól a hagyományos képzőművészetig mindenféle technika és technológia előfordulhat. Ennek a területnek az elméleti értékelése a dizájn szempontoktól a kézművesség elemzéséig szintén többértelmű.

A nyugati művészvilágban azt figyeltem meg, hogy a látványosság, a meglepetés, a hangerő, a reklámérték fontosabb lett a hagyományos művészeti értékeknél. A nyáron alkalmam volt látni Verdi *Rigolettóját* Bregenzben. A látványos elemek tönkretették a klasszikus operaelőadását. Ugyanezt éltem át Offenbach *Orfeusz az alvilágban* című, patinás operettjének salzburgi előadása alatt. A közönség mindkét esetben tombolva tapsolt.

Természetesen a művészetoktatás áttekintése is szükséges, hiszen az MMA az utánpótlás, az oktatás feladataival is foglalkozik.

Ismételten felvetem a cikk elején említett, klubszerű beszélgetések mielőbbi megszervezését, hogy feltérképezhessük, valójában mi mindenről kell komoly stratégiai tervet asztalra tennünk.

Szeretném, ha nem elméletekből indulnánk, hanem a gyakorlatból próbálnánk leszűrni a tanulságokat. „A világ rendjében nem az emberi ész áll az első helyen, mert csupán eszköz a világ törvényeinek a megértésében.”¹

JEGYZETEK

1 LÁNCZI András: *Önhitt és gőgös moralisták = Magyar Nemzet*, 2019. december 24.

<https://magyarnemzet.hu/velemenyonhitt-es-gogos-moralistak-7571297/>